

Гольцов Андрій Геннадійович

Захід у світовому геополітичному порядку

УДК 327

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-6.11>

Гольцов Андрій Геннадійович
доктор політичних наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-7696-3223

У статті досліджуються сутнісні особливості сучасного геополітичного порядку у світі, основні проблеми збереження в ньому провідної ролі «колективного» Заходу на чолі зі США. Геополітичний порядок у світі має поліцентричний характер. Сучасний Захід, по суті, є таким об'єднанням держав, котре доцільно кваліфікувати як неформальну макроімперію. Головним неоімперським «центром» Заходу і світу постає США, що прагне відігравати роль глобального лідера (гегемона). Європейські країни Німеччина, Франція, Велика Британія є потужними неоімперськими «центрами» зі своїми сферами впливу у світі. ЄС є неоімперським альянсом держав і має наднаціональні структури управління. Країни Заходу намагаються забезпечувати спільне егітове лідерство переважно за допомогою засобів «м'якої сили». США здійснює свою гегемонію переважно шляхом неформального впливу, можливе також застосування засобів «жорсткої сили». Збереження Заходом своєї провідної ролі у світі ускладнюється численними зовнішніми викликами та внутрішніми проблемами західних країн. Підвищується геополітична роль регіональних незахідних «центрів», наприклад, Індії, Туреччини, Бразилії. Нині головним чинником, що негативно впливає на стан геополітичного порядку у світі, є війна, розв'язана Росією проти України. Міжнародні інститути «колективного» Заходу посилюються в процесі боротьби проти воєнної експансії Росії. Через небезпеки, пов'язані з російською агресією проти України, НАТО отримала потужний імпульс для зміцнення військово-політичного співробітництва. Активізувалася співпраця під егідою США у сфері безпеки та оборони в Індійсько-Тихоокеанському регіоні, спрямована на стримування Китаю. Економічна конкуренція між США та Китаєм має призвести до посилення геополітичного протистояння між ними в середньостроковій перспективі.

Ключові слова: геополітичний порядок, «колективний» Захід, лідерство, гегемонія, неоімперія, Західна макроімперія.

Вступ. Геополітичний підхід до вивчення світового порядку дає можливість виявити характер взаємодії між провідними акторами, з'ясувати особливості їхньої геостратегії, проаналізувати ті правила та норми, якими вони насправді керуються у своїх діях. У постбіполярну добу саме Захід на чолі зі США, по суті, сформував геополітичний порядок у світі. На сучасному етапі, крім США та інших провідних західних держав, на геополітичну ситуацію у світі впливають також інші потужні актори, які прагнуть розширення своїх сфер впливу. Стабільності світового порядку нині загрожує експансіоністська геополітика окремих держав, передусім Російської Федерації. У цій ситуації геополітична роль провідних західних держав має полягати передусім у захисті безпеки – як своєї власної, так і всього світу. Саме «колективний» Захід на чолі зі США спроможний підтримувати такі правила поведінки на міжнародній арені, які відповідають екзистенціальним інтересам людських спільнот переважної більшості країн світу. У західній науковій літературі широко представлена проблематика геополітичного порядку у світі, моделювання світового порядку, ролі у ньому провідних держав Заходу тощо. Проте нині геополітичному порядку у світі загрожують руйнівні трансформації. Тому виявлення здатності США та решти західних країн забезпечити потрібні їм самим мир та безпеку у світі, встановити відповідні «правила гри» на міжнародній арені, підтримувати на належному рівні функціонування міжнародних інститутів, –

усе це є актуальними теоретичними і прикладними дослідницькими проблемами.

Мета та завдання. Метою статті є виявлення ролі Заходу в сучасному світовому геополітичному порядку. Основні завдання дослідження: аналіз особливостей сучасного геополітичного порядку у світі; визначення ролі Заходу на чолі зі США у світовому порядку; оцінка здатності «колективного» Заходу зберегти свою провідну роль у світі, забезпечити функціонування мирного та безпечного геополітичного порядку у світі та його регіонах.

Методи дослідження. У процесі дослідження знайшли застосування загальнонаукові, політологічні, геополітичні методи. Наприклад, використання порівняльно-історичного методу дало змогу виявити особливості геополітичної ролі США у світовому порядку протягом двох останніх десятиліть. Для аналізу ролі Заходу в сучасному світі був застосований комплексний підхід. Для реалізації поставлених завдань виявилось корисним геополітичне моделювання Заходу як макроімперії з її геопросторовою та функціональною структурами.

Результати. У науковій літературі спостерігаються різні погляди на трактування поняття «геополітичний порядок» (як і «світовий порядок»). За гео економічним підходом Дж. Егню та С. Корбріджа, геополітичний порядок – це «рутинні правила, інститути та стратегії, завдяки яким міжнародна політична економіка працює в різні історичні періоди» [2, р. 15]. Найбільший вплив на становлення та розвиток геополітичного порядку, безумовно, здійснюють найпотужніші геополітичні

актори, що взаємодіють у даному геопросторі й задають в ньому певні «правила гри» – політичної поведінки для решти. Тому світовий геополітичний трактується як «стабільна модель світової політики, де домінує порядок денний, встановлений найбільшими державами» [4, р. 310]. Геополітичний порядок можна визначити як співвідношення сил, розподіл сфер впливу та характер взаємодії геополітичних акторів у певному геопросторі [1, с. 77]. Геополітичний порядок постає, по суті, відображенням функціональної структури світової чи регіональної геопросторової політичної системи.

Світ був і є поліцентричним. Моделі геополітичного порядку у світі ґрунтуються, передусім, на «полярному» підході. «Полюси» – це наймогутніші «центри», що здатні великою мірою впливати на геополітичні процеси у світі. У літературі детально розглянуті такі моделі геополітичного порядку, як однополярна, біполярна, багатополярна, а також їхні модифікації. Геополітичний порядок у процесі свого розвитку зазнає певних змін, можливі також його кардинальні трансформації. Розроблялися також «гібридні» моделі, наприклад, «бі-мультиполярної системи», «спільної однополярності», «одно-багатополярної системи» тощо. Була запропонована, зокрема, модель «безполярної» міжнародної системи, для якої наявні численні силові центри [5]. Тобто, по суті, йшлося про поліцентричну модель світового порядку.

Геополітична роль актора є певним набором політичних функцій, які він виконує в межах того чи іншого географічного простору. Геополітична роль актора (передусім, держави) може відрізнитися на різних рівнях політичної організації світу. Серед найвідоміших провідних геополітичних ролей виокремлюються: лідер, гегемон та імперія.

Сутність лідерства в міжнародних відносинах залишається предметом дискусій. Лідер, зазвичай, має найбільший потенціал, авторитет і застосовує у своїй політиці переважно інструментарій «м'якої сили». Звісно, «демократичний» лідер повинен здійснювати на міжнародній арені політику, яка відповідає нормам міжнародного права. У реальних міжнародних відносинах лідерство далеко не завжди виявляється таким ідеальним. Лідерство може бути і недемократичним (навіть авторитарним), при якому могутній актор, спираючись на свій авторитет та потенціал, нав'язує іншим власні цінності, норми та правила.

Гегемонія спостерігається в разі, коли певна держава є досить могутньою, щоб підтримувати основні правила регулювання міждержавних відносин. Гегемонія, зазвичай, має примусовий характер і передбачає можливість використанні сили. Влада гегемона може проявлятися, наприклад, у політичному диктаті, економічному домінуванні, насаджуванні в залежних від нього країнах своїх

політичних та культурних цінностей тощо. Набагато краще виглядає модель «відкритої гегемонії», яка «більш доброзичлива і прийнятна для підлеглих держав, оскільки влада гегемона стримується правилами та інститутами» [6, р. 197]. В ідеалі, може бути досягнута певна рівновага між відповідальністю гегемона та згодою інших акторів на його політичне верховенство, що здатна сприяти стабілізації міжнародної системи загалом. «Доброзичлива» чи/та «ліберальна» гегемонія (принаймні, теоретично) надає слабким акторам гарантії захисту їхньої безпеки і часто приносить економічні вигоди. Принятною для багатьох слабких країн є «спільна» гегемонія, яка є «м'яким правлінням завдяки угодам про співпрацю на основі довгострокової стратегії» [9, р. 683]. Можлива також «інституційна» гегемонія.

Зміст гегемоністської та лідерської (у широкому сенсі) ролей перетинається. Наприклад, можливе розуміння гегемонії як такого різновиду лідерства, котрий передбачає можливість використання «жорстких» методів щодо певних акторів. Гегемонія може уявлятися у вигляді «системного лідерства», при якому переважаюча група виражає спільні інтереси учасників системи [3, р. 26]. Концепція «гегемоністського лідерства» в реальній політиці могутніх держав виявляється і нині затребуваною.

У сучасному світі жодна з держав, навіть Росія, прямо не артикулює свої імперські амбіції. Могутні держави на офіційному рівні заперечують свої імперську геостратегію й маскують відповідну геополітику. Відповідно до неоімперської концепції, в сучасному світі існують такі політії, як неоімперії, що відрізняються від класичних імперій насамперед своїм неформальним характером. Неформальні імперії трактуються як «структури транснаціональної політичної влади, які поєднують егалітарний принцип юридичного суверенітету з ієрархічним принципом фактичного контролю» [10, р. 695]. У геополітичній структурі неоімперії, крім головного «центру», можлива наявність регіональних «субцентрів», неодмінно присутня ціла низка «периферійних» акторів, які формально є рівноправними партнерами. Неоімперія формується на певному ідейному фундаменті. Внутрішні взаємодії здійснюються у політичній, військовій, економічній, культурній та інших сферах. Концепт неоімперії поєднує суттєві риси лідерства, гегемонії та імперії. Неоімперський «центр» є лідером для інших різномірних акторів, які входять до складу неоімперської політії. Його гегемонія «всередині» неоімперії здійснюється неформально, переважно «м'якими» засобами, і лише в окремих випадках можливе використання засобів «жорсткого» примусу. У структурі неоімперії можуть бути наявні невеликі території (навіть країни), над якими «центр» здійснює пряме

управління. Отже, усередині неоімперії «центр» одночасно може виконувати лідерську, гегемоністську та традиційну імперську роль. У разі домінування у світі декількох неоімперій, що узгодили між собою правила дій та сфери впливу, формується неоімперський олігополярний геополітичний порядок.

При ідейній «спорідненості» соціумів та еліт низки могутніх «центрів», близькості їх екзистенційних інтересів, розвиненості та стійкості взаємозв'язків, виникає нагальна потреба їхнього об'єднання для створення найбільш вигідного для себе міжнародного порядку. Таке неформальне об'єднання неоімперських систем можна кваліфікувати як макроімперію. Вважаємо, що вже фактично склалася Західна макроімперія як неформальне об'єднання західних держав. Найбільш прийнятно називати її просто «Захід». Головне, що об'єднує Захід, – це спільний цивілізаційний фундамент. Спільні ідеологічні, духовні, моральні, культурні цінності західних країн створюють сприятливі умови для функціонування взаємозв'язків на всіх рівнях – від міждержавного до побутового. Саме західні держави виробили основну масу міжнародно-правових норм, сформували численні та дієздатні інститути міжнародного співробітництва. Західна макроімперія існує в інтересах владних еліт і, що особливо важливо, соціумів західних країн, які прагнуть жити в мирі та безпеці й мати стабільний соціально-економічний добробут.

Макроімперія вирізняється досить складною геопросторовою структурою. США були і є головним «центром» Заходу. Батьківщина західної цивілізації – Європа, тому природною є приналежність до макроімперії більшості європейських країн. ЄС можна кваліфікувати як поліцентричне неоімперське утворення. Провідними «центрами» ЄС є Німеччина та Франція. Дуже впливовим «центром» Заходу залишається Велика Британія. Західними є також Норвегія, Швейцарія, Ісландія та європейські мікродержави. За всіма параметрами до Заходу слід віднести Канаду, Австралію та Нову Зеландію. Ізраїль також доцільно вважати складовою Заходу.

Найбільш презентабельною для Західної макроімперії виглядає модель «групового лідерства», що означає досягнення консенсусу між західними країнами, передусім у питаннях збереження миру, міжнародної безпеки, захисту суверенітету тощо. Між західними державами можуть виникати неантагоністичні протиріччя, конкуренція, проте переважають взаємини співробітництва. У реальній політиці найчастіше йдеться про досягнення певних геополітичних та геоекономічних компромісів.

Для провідних «центрів» Заходу загрози їхній безпеці та економічні потреби постають в якості найважливіших «життєвих інтересів». При цьому ареали «життєвих інтересів» західних держав можуть знаходитися у віддалених від них регіонах світу. Захист безпеки може навіть трактуватися

як право на «превентивну» інтервенцію до певної суверенної держави. Кожна із західних держав має власні геоекономічні інтереси, пов'язані не лише з потребами еліти, а й соціуму. Тому в таких питаннях досягнення компромісу буває вельми складним. У критичних ситуаціях спільні інтереси безпеки та дотримання норм та правил геополітичного порядку виходять на перший план і визначають рольові функції Заходу загалом та окремих його акторів. Таке явище можна спостерігати на прикладі спільної боротьби Заходу з міжнародним тероризмом. Починаючи з 2014 р., Захід загалом намагався виступати «єдиним фронтом» проти експансіоністської Росії, нехтуючи економічними втратами для окремих країн.

На початку XXI ст. реалізація США своєї неоімперської геополітичної ролі призвела до надмірних витрат ресурсів при дуже сумнівних результатах. Надовго «ув'язнувши» в Афганістані та Іраку, США разом зі своїми союзниками так і не вирішили головних завдань, пов'язаних із досягненням миру та безпеки. Дуже витратний інтервенціоналізм викликав невдоволення в американському суспільстві й світі загалом. Демократи на чолі з Б. Обамою, публічно зреклися імперського та гегемоністського дискурсу, але де-факто не відмовилися від неоімперської геополітики. США за часів президентства Б. Обама доклали багато зусиль для просування ліберальної демократії в усьому світі, зокрема на Сході. Головною метою стратегії США було проголошено збереження сильного та сталого американського лідерства, яке має забезпечувати міжнародний порядок, «заснований на правилах». Моральне лідерство неодноразово перетворювалося на моральну гегемонію – насаджування своїх моральних і цінностей у світі. Місія глобального лідерства США (неформальної гегемонії) з підтримкою демократії в багатьох країнах виявилася дуже витратною і, зрештою, «невдячною». США володіють світовою першістю у військовій, економічній та «м'якій» силі. Збереження Америкою своєї першості ґрунтується на використанні, насамперед, потенціалу економічної могутності. Політика Д. Трампа, що претендувала на захист економічних «життєвих інтересів» США, навіть призвела до різкого загострення торговельних відносин з ЄС.

На сучасному етапі геостратегія США спрямована на збереження стійкої конкурентної переваги над КНР і, водночас, стримування все ще дуже небезпечної Росії [7]. Зростання в останні десятиліття економічної могутності Китаю становить особливу небезпеку для світової економічної першості США. Американський уряд та корпорації вживають «жорсткі» заходи для збереження свого лідерства в науково-технічній сфері. Широко використовуються при цьому механізми співпраці США в галузі високих технологій з її партнерами (союзниками) зі Східної Азії – Японією, Південною Кореєю, Тайванем. Водночас, геополітичні

та геоелекономічні позиції Китаю можуть посилитися в Центральній Азії. Політично та економічно послаблена Росія неминує потрапляти в дедалі більшу залежність від Китаю, для економічного розвитку якого вигідне використання російських енергетичних та сировинних ресурсів.

Євросоюз загалом має демократичні наднаціональні структури. Європейські цінності, норми та правила дуже привабливі для населення багатьох країн світу. «Імперські інструменти ЄС – головним чином не військові та політичні, а економічні та бюрократичні» [11, р. 475]. Наднаціональну владу в ЄС представляє брюссельська бюрократія, яка здійснює інституційну гегемонію. У рамках Євросоюзу, попри офіційне рівноправ'я країн-членів, сформувалася неформальна ієрархія. Склалося подвійне політичне та економічне лідерство таких «центрів», як Франція та Німеччина. Остання має найбільший економічний потенціал і політичний вплив у ЄС, а нині навіть висловлює готовність посилити свою відповідальність за європейську безпеку (за умов співпраці з партнерами). Германська гегемонія, звісно, носить прихований характер і здійснюється переважно економічними засобами. Франція неодноразово висловлювала готовність відігравати в сучасному світі одну з лідерських ролей. Франція зберегла залишки своїх імперських володінь, які нині мають статус заморських департаментів та регіонів чи заморських спільнот. Сфера особливого впливу Франції – Середземноморський регіон. Вона зберігає роль лідера для низки країн Африки, які були в минулому її колоніями. Німеччина спільно із Францією неодноразово намагалися знайти компроміс з Росією щодо припинення воєнного конфлікту в Україні.

Сполучене Королівство прагне залишитися одним з лідерів сучасного світу. Союзницькі відносини зі США, яким традиційно відводиться особлива роль, надають Британії широкі можливості для різнобічної співпраці з провідною державою світу. Велика Британія зберігає стратегічно важливі залежні території – «уламки» своєї імперії. «Brexit», що відбувся в 2016 р., по суті, є переконфігурацією геополітичною дислокації Великої Британії у світі.

Російська експансія проти України в 2014 р. стимулювала посилення військово-політичної співпраці між країнами-членами НАТО. А вже повномасштабна збройна агресія РФ проти України в 2022 р. наочно довела, що Росія є «найбільш значною і прямою загрозою безпеці держав – членів Альянсу та миру і стабільності в Євroatлантичному регіоні» [8]. Багато-які країни НАТО збільшили свої військові бюджети й ухвалили програми щодо переоснащення військ новими системами озброєнь. Підтримка України членами НАТО пояснюється не лише їхнім бажанням дати відсіч Росії, а й прагненням захистити власну безпеку. Вступ до НАТО Швеції та Фінляндії зміцнив геополітичні позиції Альянсу

на Півночі. Країни Центральної та Східної Європи – «нові» члени НАТО, зацікавлені в активізації співпраці у військово-політичній сфері зі США. Характерно, що багато-які з них охоче визнають лідерство Америки і, навіть, її неформальну гегемонію.

Незахідні демократичні держави світу фактично визнають неформальне лідерство Заходу і виступають як його природні союзники або партнери. «М'яка сила» є основою спільного західного лідерства, що фактично поширюється на більшість країн світу. Гегемонія, яку проводять у життя прозахідні міжнародні інститути, виглядає набагато більш презентабельною (навіть легітимною), ніж гегемонія окремих держав. Наочним прикладом слугують країни Західних Балкан, що, приєднуючись до ЄС та НАТО, добровільно сприймають західну гегемонію в політико-правовій та економічній сферах.

В умовах посилення кризових явищ у міжнародних відносинах і, тим паче, терористичних загроз, Захід спроможний постати перед багатьма країнами світу як гарант миру, порядку та безпеки. Не лише претензії Заходу на світову гегемонію, а й навіть застосування ним військової сили можуть сприйматися як необхідні заходи для захисту свободи та безпеки у глобальному чи регіональному масштабі. Окремі «країни-ізгої» («rogue states») Іран, КНДР, Сирія нині становлять загрози миру та безпеці на регіональному рівні. А от РФ, що володіє величезним арсеналом ядерного озброєння, є джерелом небезпеки для всього світу. США здатна залучати численних союзників до коаліцій, щоб розділити з ними витрати, а разом і відповідальність. Воєнні операції в Афганістані та Іраку виявилися вельми витратними для західних держав, особливо США. Тому встановлення прямого імперського контролю Заходу над певними територіями доцільне лише в рідкісних випадках і тимчасово «для підтримки миру та безпеки».

Захід не вирізняється монолітною єдністю. «Центри» та інші актори мають різні потенціали й геополітичні та геоелекономічні інтереси. У кризових ситуаціях західні інститути часто виявляються недостатньо ефективними. Західні держави захищають свої власні інтереси в економічній конкуренції. У 2022 р. США досить вправно скористалися з економічних труднощів країн Європи, пов'язаних з наслідками антиросійських санкцій. Для стримування експансії Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні США разом із союзниками та партнерами формують нові структури. Так, у 2017 р. відновився чотирьохсторонній діалог з безпеки (QUAD) за участі США, Австралії, Індії та Японії. У 2021 р. було започатковано діяльність трьохстороннього оборонного альянсу AUKUS (Австралія, Велика Британія, США).

Висновки. Геополітичний порядок трактується як співвідношення сил, розподіл сфер впливу та характер взаємодії геополітичних акторів у певному геопросторі. Геополітична структура світу залишається

поліцентричною. «Центри» суттєво відрізняються за своїми потенціалами та геополітикою на різних рівнях геопросторової організації світу. Для сучасного світового геополітичного порядку притаманні гетерогенний характер та різноманіття геопросторових форм. Спостерігається зниження рівня стабільності нинішнього геополітичного порядку, що спричинено посиленням геополітичного протистояння, російською агресією проти України, гонитвою озброєнь та загостренням економічної конкуренції. Захід постає як неформальне об'єднання країн – свого роду макроімперія. Її головним «центром» є США. Важливі геополітичні ролі також інших «центрів» – Німеччини, Франції та Великої Британії. Спільне лідерство Заходу на більшій частині Землі проявляється як політичне, військове, економічне, ідеологічне, моральне та культурне. Гегемонія західних «центрів» та інститутів носить, як правило, неформальний характер. На локальному рівні в окремих випадках західні держави здатні застосовувати імперські «технології», зокрема й військову силу. Нині «колективний» Захід концентрує зусилля на забезпеченні своєї провідної ролі у світовому геополітичному порядку. Однак перед державами Заходу постають численні внутрішні й зовнішні ризики та виклики. Спостерігається тенденція до підвищення ролі регіональних незахідних «центрів», наприклад, Індії, Туреччини, Бразилії. За умов агресії Росії проти України особливо великого значення набуває зміцнення НАТО. Саме Альянс спроможний ефективно протистояти експансіонізму Росії в Центральній та Східній Європі. Під егідою США набувають розвитку нові регіональні структури у сфері безпеки та оборони в Індо-Тихоокеанському регіоні, орієнтовані, передусім, на геополітичне стримування Китаю. Подальше посилення геоекономічної конкуренції між США та КНР має призвести до посилення геополітичного протистояння між ними в недалекому майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гольцов А. Г. Геополітичний вимір стратегії Російської Федерації на пострадянському просторі : монографія. Київ : ЦУЛ, 2018. 392 с.
2. Agnew J. A., Corbridge S. *Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy*. London : Routledge, 1995. 260 p.
3. Arrighi G., Silver B. *Chaos and Governance in the Modern World System*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1999. 348 p.
4. Flint C., Taylor P. *Political Geography, World-Economy, Nation-State and Locality*. 6th ed. London – New York : Routledge, 2011. 340 p.
5. Haass R. The Age of Nonpolarity. What Will Follow U.S. Dominance. *Foreign Affairs*. 2008. Vol. 87, No 3. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2008-05-03/age-nonpolarity> (Last accessed: 26.12.2022)
6. Ikenberry J. American Power and the Empire of Capitalist Democracy. *Review of International Studies*. 2001. No 27. P. 191–212.

7. National Security Strategy. The White House. Washington. October 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/12/fact-sheet-the-biden-harris-administrations-national-security-strategy/> (Last accessed: 26.12.2022)

8. NATO 2022. Strategic Concept. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (Last accessed: 26.12.2022)

9. Pedersen T. Cooperative Hegemony: Power, Ideas and Institutions in Regional Integration. *Review of International Studies*. 2002. No 28. P. 677–696.

10. Wendt A., Friedheim D. Hierarchy under Anarchy: Informal Empire and the East German State. *International Organization*. 1995. Vol. 49, No 4. P. 689–721.

11. Zielonka J. Europe as a Global Actor: Empire by Example? *International Affairs*. 2008. Vol. 84, No 3. P. 471–484.

REFERENCES:

1. Goltsov A. G. Gheopolitychnyj vymir strateghiji Rosijskoi Federacii na postradjanskomu prostori : monografija. [Geopolitical Dimension of the Strategy of the Russian Federation in the post-Soviet space]. Kyiv : CUL, 2018 [in Ukrainian].
2. Agnew J. A., Corbridge S. *Mastering Space: Hegemony, Territory and International Political Economy*. London : Routledge, 1995.
3. Arrighi G., Silver B. *Chaos and Governance in the Modern World System*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1999. 348 p.
4. Flint C., Taylor P. *Political Geography, World-Economy, Nation-State and Locality*. 6th ed. London – New York : Routledge, 2011.
5. Haass, R. (2008). The Age of Nonpolarity. What Will Follow U.S. Dominance. *Foreign Affairs*. Vol. 87, No 3. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2008-05-03/age-nonpolarity> (last accessed: 26.12.2022).
6. Ikenberry, J. American Power and the Empire of Capitalist Democracy. *Review of International Studies*. 2001. No 27.
7. National Security Strategy. The White House. Washington. October 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/12/fact-sheet-the-biden-harris-administrations-national-security-strategy/> (last accessed: 26.12.2022).
8. NATO 2022. Strategic Concept. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (last accessed: 26.12.2022).
9. Pedersen T. Cooperative Hegemony: Power, Ideas and Institutions in Regional Integration. *Review of International Studies*. 2002. No 28.
10. Wendt A., Friedheim D. Hierarchy under Anarchy: Informal Empire and the East German State. *International Organization*. 1995. Vol. 49, No 4.
11. Zielonka J. Europe as a Global Actor: Empire by Example? *International Affairs*. 2008. Vol. 84, No 3.

The West in the World Geopolitical Order

Goltsov Andriy Hennadiyovych

Doctor of Political Science,
Associate Professor
at the Department of Philosophy
and International Communication
of the Faculty of Humanities
and Pedagogy
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Heroiv Oborony str., 15, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7696-3223

The article examines the essential features of the contemporary geopolitical order in the world and the main problems of preserving the leading role of the "collective" West led by the USA in it. The geopolitical order in the world is polycentric. The contemporary West is essentially such an association of states that it is advisable to qualify as an informal macro-empire. The main neo-imperial "center" of the West and the world is the USA, which seeks to play the role of global leader (hegemon). The European countries Germany, France, and Great Britain are powerful neo-imperial "centers" with their spheres of influence in the world. The EU is a neo-imperial alliance of states and has supranational governance structures. Western countries are trying to ensure joint global leadership mainly through the means of "soft power". The US exercises its hegemony mainly through informal influence, perhaps the use of "hard power" means. The West's preservation of its leading role in the world is complicated by numerous external challenges and internal problems of Western countries. The geopolitical role of regional non-Western "centers", for example, India, Turkey, and Brazil, is increasing. At present, the main factor negatively affecting the state of the geopolitical order in the world is the war unleashed by Russia against Ukraine. The international institutions of the "collective" West are being strengthened in the process of fighting against Russia's military expansion. Because of the dangers associated with Russian aggression against Ukraine, NATO has received a powerful impetus to strengthen military-political cooperation. US-led security and defense cooperation in the Indo-Pacific region aimed at containing China has intensified. Economic competition between the US and China should lead to increased geopolitical confrontation between them in the medium term.

Key words: geopolitical order, "collective" West, leadership, hegemony, neo-empire, Western macro-empire.